

Význam pragmatiky v angličtine ako lingua franca

Simona Čalovková, Filozofická fakulta PU, simonakolesarova@yahoo.com

Kľúčové slová: angličtina, lingua franca, pragmatika, komunikačné stratégie, zrozumiteľnosť, pochopiteľnosť, interpretovateľnosť.

Keywords: English, Lingua franca, pragmatics, communication strategies, comprehensibility, intelligibility, interpretability.

Už v posledných rokoch minulého storočia sa práve angličtina javila ako silný jazyk, ktorý si dláždil chodník ku globálnemu statusu. Na tejto ceste však angličtina prešla mnohými zmenami, hlavne čo sa týka komunikačných funkcií a nezaobišla sa pri tom ani bez výčitiek, že vytláča z hry ostatné jazyky. Tieto fakty viedli k tomu, že kľúčovými črtami súčasnosti sa stáva rýchle šírenie angličtiny vo svete, záujem o „anglické jazyky“ alebo „svetové angličtiny,“ ako aj rôzne práce a výskumy na tému angličtina ako lingua franca.

Seidlhofer (2010) zdôrazňuje, že z pohľadu angličtiny ako dorozumievacieho jazyka sa zvláštna pozornosť venuje aj problematike vzájomnej zrozumiteľnosti a možnému zrodu *Kontinentálnej variety angličtiny*, resp. *Európskej variete angličtiny* a snahám o vymedzenie jej fonologických a lexiko-gramatických črt.

Z hľadiska šírenia angličtiny vo svete a nadobúdania globálneho statusu nesmieme zabudnúť na skutočnosť, že angličtina nie je homogénna, a to z dôvodu kontaktov s inými jazykmi a ich črt, čo spôsobuje hybridizáciu jazyka. Tento proces sa odráža vo výpovediach nerodených anglicky hovoriacich alebo hovoriacich angličtinou ako druhým jazykom. Ich komunikácia, resp. konverzácia, aj keď je gramaticky nesprávna alebo sémanticky zvláštna, môže byť účinná a zrozumiteľná. Práve z dôvodu gramatických chýb sa ELF nevyhýba ani kritike, čo často pramení z jej porovnávania s angličtinou ako cudzím jazykom (EFL). Kým hlavným cieľom ELF je komunikácia a jej efektivita medzi nerodenými hovoriacimi, EFL sa koncentruje na rodeného hovoriaceho, jeho normy a kultúru. Používatelia ELF sa skôr považujú ešte len za učiacich sa jazyk, teda že sú stále ešte iba v procese nadobúdania jazyka, namiesto toho, aby sa do úvahy brala efektivita ich komunikácie. Koniec koncov, všetci sa vzdelávame celý život, či už ide o cudzí jazyk alebo náš materinský. To znamená, že používatelia ELF by sa mali chápať ako plnohodnotní používatelia jazyka a nie ako učitelia, ktorí sa snažia prispôbiť normám rodených hovoriacich.

McArthur (1998) chápe ELF ako „skreslenú“ angličtinu, považuje ju však za vhodnú „varietu“ jazyka. Tá je rovnako aj podľa Firtha (1995) úspešná, lebo jej používatelia sa neobťažujú tak veľmi s pravidlami a štruktúrou jazyka, ale koncentrujú sa na správu a sprostredkovanie jej obsahu. Takto vytvárajú druh hybridného alebo fragmentového jazyka, ktorý sa pohybuje v rozpätí od štandardnej smerom k rôznym subštandardným podobám. U autorov ako napríklad Kachru a Smith (2008) sa stretávame s názorom, že angličtina má iba tri typy variet. Prvou je tá, kde sa angličtina používa ako primárny jazyk. Druhá varieta predstavuje angličtinu ako ďalší jazyk v multilingválnych komunitách a tretia zase angličtinu pre účely medzinárodnej komunikácie. Dalo by sa teda skonštatovať, že tieto uvedené príklady len dokladujú komplikovanosť situácie ohľadom angličtiny. Zjednodušene povedané, čím viac sa angličtina stáva svetovým jazykom, tým viac sa odlišuje. Svedčí o tom aj McArthurova (1998) myšlienka o početnosti variet angličtiny, ktoré spôsobujú, že aj rodení anglicky hovoriaci z rôznych častí anglicky hovoriaceho sveta si nerozumejú. To znamená, že nastáva potreba „extra variety,“ akéhosi spojenia medzi dvoma vzájomne nezrozumiteľnými angličtinami.

Nevyhnutnosť porozumieť si a pochopiť sa je aj jedným z výrazných cieľov komunikácie v ELF. Preto sa rôzne práce a výskumy orientujú na prostriedky konverzácie z hľadiska pragmatiky, lingvistických a kognitívnych stratégií tak, aby sa zmenšovala vzdialenosť medzi odlišnými komunitami a kultúrami a zároveň sa zvyšovala miera zrozumiteľnosti a pochopenia. V kontexte ELF totiž zohráva dôležitú úlohu aj interkultúrny kontakt, pri ktorom participanti nezdieľajú rovnaké kultúrne konvencie a pochádzajú z odlišných kultúrnych prostredí. Každý človek, bez ohľadu na to, akým jazyk hovorí, používa inštinktívne a podvedome isté mimojazykové pravidlá, ktoré sú typické pre jeho kultúru a komunitu. Ide napríklad o prejavy zdvorilosti v konverzácii, ktoré odrážajú aj dané špecifiká konkrétnej kultúry. Prostredníctvom jazyka sa tieto prejavy kultúrnej identity prejavujú v ľudských vzťahoch a sociálnom statuse. Kachru a Smith (2008) preto zdôrazňujú dôležitosť pragmatiky a jej nevyhnutnosť v koncepte ELF, keďže ako tvrdia, lingvistická kompetencia nie je garanciou úspešnej interakcie. Zároveň dodávajú, že v každej interakcii si participanti vymieňajú iba tri typy informácií. Prvé dva sa týkajú obsahu, teda ide o konceptuálne informácie, ktoré Abercrombie (1967) definoval ako indexikálne. Vigo (2012), opierajúca sa o definície autorov Laver a Hutchenson (1972), používa na označenie tretieho typu informácií pojem interakčné informácie, ktoré participantom umožňujú priviesť konverzáciu úspešne do konca. Do tohto typu informácií sa zahŕňa už vyššie spomínaná zdvorilosť a pravidlá súvisiace s kultúrnou identitou a sociálnym pozadím participanta.

Čo sa týka zrozumiteľnosti a úspešnosti v interakcii v ELF, Jenkins (2006) tiež upriamuje pozornosť na význam pragmatických zručností, ktorých osvojenie vedie k úspešnej komunikácii a vzájomnému pochopeniu. Podľa Hulmbauer a kol. (2008) sa v kontexte ELF používajú pragmatické stratégie s cieľom vyhnúť sa nepochopeniu v situácii, ak sa prejaví u jedného z interlokútorov nedostatočná lingvistická kompetencia. Na margo pragmatiky Vigo (2012) dodáva, že na rozdiel od gramatických chýb v komunikácii, ktoré sa interpretujú ako výsledok nedostatočného vzdelávacieho procesu, sa pragmatické nedostatky posudzujú iba na sociálnej alebo osobnostnej úrovni.

Otázky týkajúce sa zrozumiteľnosti a pochopiteľnosti riešia aj Kachru a Smith (2008), ktorí zastávajú názor, že táto problematika nie je v kontexte ELF vôbec kľúčová, pretože ani rodení anglicky hovoriaci nerozumejú rozmanitému množstvu variet angličtiny. Avšak v porovnaní s používateľmi ELF je ich výhoda v tom, že na dorozumievanie majú k dispozícii štandardnú varietu. Varieta ELF je totiž iba jedna a stále sa meniace, alebo lepšie povedané, jedna varieta tvorená nespočítateľným množstvom ďalších variet. ELF sa totiž chápe ako paradigma, nemá žiadny jednotný systém, vlastnú identitu a neviaže sa na žiadnu konkrétnu kultúru. Je neustále pominuteľná, keďže pri každej interakcii sa vždy vytvára nový systém. Ako hovorí Gnutzmann (2000), ELF nie je vlastníctvom rodených anglicky hovoriacich. Ide o autonómnu a univerzálnu varietu vytvorenú na medzinárodné použitie. To znamená, že sa nezakladá na lingvistických a socio-kultúrnych normách rodených anglicky hovoriacich, neviaže sa na žiadnu anglicky hovoriacu krajinu ani kultúru. Widdowson (1994) zachádza ešte ďalej, keď tvrdí, že rodení hovoriaci nemajú žiadne právo do tejto variety zasahovať ani ju posudzovať, keďže angličtina je medzinárodným jazykom. Nevzťahuje sa teda na žiadny konkrétny národ.

S tematikou zrozumiteľnosti a pochopiteľnosti pokračujeme aj ďalej, pričom nadväzujeme na Björkmana (2011) a jeho výsledky sociolingvistických výskumov, ktoré ukazujú, že v jazyku vnikajú zmeny v rôznych rovinách v dôsledku jeho používania. A to predovšetkým vtedy, ak používaný jazyk nie je materinským jazykom ani u jedného z participantov. Isté zmeny však zapríčiňujú nezrozumiteľnosť. Na druhej strane, etnografické výskumy dokazujú, že interakčné ciele môžu byť naplnené aj napriek tomu, že jazyk participantov nie je lingvisticky korektný alebo štandardný.

Z hľadiska zrozumiteľnosti a pochopiteľnosti sa Nelson (2011) zaoberá významom týchto pojmov a rozdielmi medzi nimi. Podľa neho sa zrozumiteľnosť, pochopiteľnosť, interpretovateľnosť vo všeobecnosti chápe synonymicky. Inými slovami, ak je ústny alebo písomný prejav zrozumiteľný, znamená to, že ho ľudia dokážu pochopiť. Avšak skoršie štúdie k tejto problematike sa pri chápaní pojmu zrozumiteľnosť (eng. intelligibility) koncentrovali prevažne na výslovnosť. Z pohľadu angličtiny a jej variet sa za zrozumiteľné a zároveň za pochopiteľné a interpretovateľné považovali tie variety, ktoré sa najviac svojou podobou približovali k britskej štandardnej angličtine, a to prevažne z fonologického hľadiska.

Podľa Longmanovho slovníka súčasnej angličtiny sa „intelligibility“ definuje ako niečo, čo je ľahko pochopiteľné. Rovnako je vysvetlený aj pojem „comprehensibility.“ To znamená, že v slovenčine by sme tieto slová chápali ako synonymá, teda zrozumiteľnosť a pochopiteľnosť. V našom ponímaní sa tieto termíny odlišujú v tom, že prejav môže byť zrozumiteľný, teda jasný tým, že participanti rozumejú každému slovu. Pochopiteľnosť však chápeme z hľadiska kontextu. A teda, že ústny alebo písomný prejav človek pochopí myšlienkovy z hľadiska jeho významu ako celku. Nie však všetko, čo je zrozumiteľné, musí byť aj pochopiteľné. Naše názory podporuje aj Smithova (1992) publikácia, v ktorej s cieľom vymedziť sociálne a kultúrne črty nových variet angličtiny vo svete, v širšom zmysle definuje tri roviny procesu pochopenia. Rozlišuje medzi zrozumiteľnosťou, pochopiteľnosťou a interpretovateľnosťou. Podľa neho môže byť prejav zrozumiteľný, ale nie pochopiteľný. Za zrozumiteľný sa považuje vtedy, ak počúvajúci dokáže rozoznať slová, čo automaticky neznamená, že je preňho aj pochopiteľný a interpretovateľný, pretože nemusí byť schopný priradiť slovám sémantický, denotatívny alebo konotatívny význam. To sa však stáva predovšetkým vtedy, ak komunikační partneri nezdieľajú rovnaký kultúrny kontext. Z pohľadu interpretácie, Smith (1992) ju definuje ako význam medzi riadkami. Jeho pochopenie si však vyžaduje pragmatickú zručnosť. Zároveň dodáva, že ak prijímateľ nechápe vysielateľov zámer, nevie interpretovať správu ani primerane odoslať spätnú väzbu.

Pre zhrnutie a lepšie pochopenie prinášame konkrétne príklady a definície zrozumiteľnosti, pochopiteľnosti a interpretovateľnosti, pričom vychádzame z publikácie od Kachru a Smitha (2008), ktorí rozdeľujú proces celkového porozumenia do troch úrovní:

Zrozumiteľnosť (ang. intelligibility) sa chápe schopnosť rozoznať jednotlivé slová a ich význam vo vete. Napr. z anglickej vety „*Anyone lived in a pretty how town.*“ vieme, že obsahuje šesť anglických slov. Aj keď poznáme význam každého slova, nevieme, čo celá veta znamená. Možno by sme to nevedeli ani vtedy, ak by nám niekto povedal, že ide o názov diela, alebo o prvý riadok básne od E. E. Cummingsa. Vetu však môžeme považovať za zrozumiteľnú, keďže dokážeme rozoznať jednotlivé slová a ich význam vo vete, zopakovať ju alebo napísať.

Pochopiteľnosť (ang. comprehensibility) sa definuje ako schopnosť pochopiť kontextový význam. Pri slove *prosím* totiž vieme, že ide o vyjadrenie požiadavky alebo rozkazu zdvorilými spôsobom. Dôkazom pochopenia je potom to, že dokážeme vetu (napr. *Prosíme zamestnancov, aby do 15 hodiny opustili priestory budovy*) parafrázovať a odpovedať na prípadnú otázku (napr. *Do kedy majú zamestnanci opustiť budovu?*).

Môžeme teda povedať, že tieto dva pojmy spolu súvisia, avšak nie sú synonymicky rovnaké. Zrozumiteľnosť sa viaže na percepciu reči a pochopiteľnosť na správu obsiahnutú vo vete. Kachru a Smith (2008) uvádzajú výstižný príklad na vyjadrenie rozdielu medzi zrozumiteľnosťou a pochopiteľnosťou: Angličan David prišiel žiť do Austrálie. Krátko po príchode ho pozvali kolegovia na neformálnu párty a zároveň ho poprosili, aby doniesol „*plate*“ (v slov. tanier). David sa hneď opýtal, čo im ešte chýba, že môže doniesť aj príbory, poháre atď. Hostiteľ mu odpovedal, že netreba, že majú dostatok príborov aj riadu, že stačí, ak donesie *jedlo* pre ostatných hostí. Znamená to, že ich konverzácia bola ako pre rodených

hovoriacich zrozumiteľná, avšak nie pochopiteľná, keďže David rozumel každému slovu, nie však kontextovému významu slova *plate*, ktoré znamenalo *jedlo* a nie *tanier*.

Interpretovateľnosť (ang. interpretability) sa spája s „významom medzi riadkami“ a so schopnosťou pochopiť zámer či účel ústneho alebo písomného prejavu. Ide o komplexnejší pojem ako zrozumiteľnosť a pochopiteľnosť, pretože sa týka aj kultúrneho kontextu, komunikačných stratégií, prejavov zdvorilosti či vyjadrenia súhlasu, odmietnutia alebo pozdravov. Ak teda dokáže prijímateľ interpretovať odosielateľovu správu správne a adekvátne na ňu odpovedať, hovoríme o interpretovateľnosti.

Na základe uvedených myšlienok by sa dalo povedať, že pragmatika zohráva vo výskumoch ELF dôležitú úlohu. Cogo (2009) konštatuje, že aj napriek tomu sa výskumy prevažne orientujú na výslovnosť a lexiko-gramatické črty. Význam pragmatiky podľa Prodromoua (2007) spočíva v tom, že vďaka nej sa dá zistiť, do akej miery je ELF varieta angličtiny, pričom vychádza zo štyroch základných črt, navrhovaných Llamzonom (1983). Llamzon definuje novú varietu angličtinu za pomoci skupiny znakov, a to *ekologických*, *historických*, *sociolingvistických* a *kultúrnych*, pričom tvrdí, že ELF chýba práve kultúrna črta. Aj napriek tomu sa však ELF považuje nie len za varietu, ale podľa niektorých autorov, napr. Bakera (2009), aj za atypický lingvistický systém, ktorý pozostáva z „originálneho kontextu.“ Ten sa chápe ako unikátny, pretože sa vytvára a mení vždy znova a bez opakovania.

Z hľadiska súboru štyroch spomínaných črt ELF, sa **ekologické vlastnosti** ELF chápu ako produkt jazykového prostredia, v ktorom verbálne správanie ovplyvňuje interferencia miestneho jazyka, prepínanie a miešanie kódu, čím sa v komunikačnom akte dvoch bilingvistov vytvára zmiešaný jazyk.

Historické črty sa odvíjajú od prirodzeného vývoja z hľadiska času, komparácie a deskripcie jednotlivých variet.

Sociolingvistické vlastnosti sa týkajú použitia konkrétnej variety v doménach, napr. medzi priateľmi, v rodine, v domácnosti atď., na základe čoho hovoriaci menia a prispôbujú svoj rétorický a komunikačný štýl vzhľadom na kontext.

Z pohľadu **kultúrnych črt** Llamzon (1983:104) poukazuje na „*diela prozaikov, poetov, i dramatikov, ktoré svedčia o tom, že angličtina môže byť prostriedkom pre prenos kultúrneho dedičstva krajín tretieho sveta.*“ V mnohých ázijských krajinách si autori literárnych diel užívajú radosť z národného i medzinárodného úspechu. Považujú sa za tzv. „transkultúrnych“ autorov, pretože oslovujú zmiešané publikum, pre ktoré je angličtina *lingua franca*.

Na význam pragmatiky v kontexte ELF poukazuje aj Firth (1996), ktorý zdôrazňuje komunikačné stratégie a ich dôležitosť pre úspešnosť v interakcii. Vďaka rôznym stratégiám môže byť konverzácia účinná, a to i napriek gramatickým či výslovnostným odchýlkam. Tieto stratégie sa dajú chápať a definovať na základe dvoch prístupov, a to z psycholingvistického a interakčného.

Psycholingvistický prístup ku komunikačným stratégiám podľa Faercha a Kaspera (1983) viac prevláda v oblasti nadobúdania druhého jazyka a chápe sa ako „vedomý plán“ pre riešenie možného komunikačného problému. Z hľadiska psycholingvistiky by sa tieto stratégie podľa Cordera (1983) mohli označovať aj pojmom produktívne.

Podľa Wagnera a Firtha (1997) sa interakčný prístup pozerá na jednotlivé stratégie ako na súčasť procesu tvorenia významu komunikácie. Tento prístup sa skôr využíva na analýzu spôsobov prekonávania komunikačných ťažkostí, ktoré sa môžu objaviť pri spontánnej interakcii v angličtine ako *lingua franca*, ako na popis jednotlivých stratégií.

Čo sa týka jednotlivých komunikačných stratégií, Konakahara (2012) uvádza tieto štyri typy:

1. **reštrukturalizácia** – spočíva v tom, že hovoriaci mení svoj pôvodný zámer a prechádza na inú vhodnú alternatívu s cieľom sprostredkovať odkaz bez toho, aby ho musel vynechať alebo zredukovať. Napr. hovoriaci začne vetu s cieľom vyjadriť, že je hladný takto: „*Môj žalúdok.....Môj žalúdok je.....Ja som.....Musím sa najesť.*“ To znamená, že svoj pôvodný zámer použiť slovo „*prázdny*“ alebo „*hladný*“ nahradil inou vhodnou alternatívou – teda „**Musím sa najesť**“.
2. **žiadosť** – pri tomto type stratégie ide o to, že hovoriaci signalizuje priamo alebo nepriamo komunikačný problém, pričom buď žiada alebo nežiada o pomoc s cieľom umožniť konverzáciu. Pri priamej prosbe o pomoc hovoriaci napr. ukáže na daný predmet, ktorý nevie pomenovať a očakáva, že komunikačný mu partner mu „napovie.“ Napr. *Moja obľúbená farba je(zelená).* Nevie však, ako sa v angličtine povie zelená, a tak napr. ukáže na zelený sveter. Pri nepriamej prosbe o pomoc môže hovoriaci použiť slovo „zelená“ vo svojom materinskom jazyku a pokračuje v konverzácii prirodzene ďalej.
3. **vysvetlenie** – v tomto prípade si hovoriaci použitý pojem hneď aj vysvetlí, aby sa uistil, že ho použil správne. Napr. Na tomto obrázku je *trojuholník*, pretože *trojuholník má tri uhly.*
4. **preformulovanie** – tu ide o parafrázovanie predchádzajúcej vety, ktorú vyslovil hovoriaci, aby sa počúvajúci uistil, že rozumel správne. Napr. *A: Večera bola delikátna. B: Aha, takže veľmi chutila.*

Komunikačnými stratégiami sa vo svojich výskumoch zameraných na analýzu biznis konverzácie medzi obchodnými partnermi, ktorí používali angličtinu ako lingua franca, zaoberal aj Firth (1996). Hovorí o týchto stratégiách:

1. princíp „**Let it pass**“ – teda stratégia vo význame „nechať to prejsť.“ To znamená, že ak v konverzácii dôjde k pasážam, ktorým počúvajúci nerozumie, „odloží“ ich na neskôr. Bude sa však spoliehať na to, že v procese konverzácie sa tieto nejasnosti vysvetlia, teda že dôjde k ich pochopeniu. Vo všeobecnosti majú takéto konverzácie prirodzený priebeh, pretože obaja participanti komunikujú bez toho, aby dali vedieť, že niečomu nerozumejú. Aby došlo k pochopeniu, využívajú na dedukciu významu ďalšie techniky, napr. opakovanie, parafrázovanie, pýtanie sa, atď.
2. stratégia „**Make it normal**“ spočíva v tom, že ak účastníci konverzácie natrafia na „problém“, tvária sa „normálne“, ako keby sa nič nestalo a pokračujú v konverzácii.

K ďalším znakom interakcie v ELF podľa Pickering (2007) patria tieto:

- participanti využívajú tzv. **redukčnú stratégiu**, čo znamená, že volia skôr kratšie a „bezpečné“ témy, v ktorých dochádza čo najmenej k nedorozumeniu,
- rôzne nedorozumenia sa najčastejšie prekonávajú zmenou témy,
- opakované použitie stereotypných fráz, čo sa často definuje ako „ekonomický, resp. úsporný jazyk,“ čoho dôkazom je napr. zriedkavé používanie tzv. *gambits*, teda rutinných viet, pomocou ktorých sa nastoľuje téma diskusie, výrazy na prenechanie alebo prevzatie reči zdvorilým spôsobom atď.,
- tzv. verbálne „backchannels“ teda slová v angličtine, ktorými participanti dávajú najavo, že počúvajú a prejavujú záujem o konverzáciu, napr. *hmmm, naozaj?, vážne?*, sa v interakcii v ELF najčastejšie nahrádzajú úsmevom.

V závere môžeme konštatovať, že pragmatika v kontexte ELF zohráva veľmi dôležitú úlohu, i keď sme jej význam popísali relatívne stručne. V každom prípade sme však vychádzali z presvedčenia a názorov mnohých odborníkov, s ktorými sa zhodujeme v tom, že konverzácia je primárnou funkciou jazyka. Ako uvádza Berger a Luckmann (1966), najdôležitejším prostriedkom na sprostredkovanie reality je konverzácia. Na ich myšlienku nadväzuje Tannen (1990), ktorá tvrdí, že každá ľudská bytosť je živá práve vďaka konverzácii. Dalo by sa teda povedať, že každý jednotlivec v spoločnosti sa narodil s potrebou komunikovať, a tak prejavovať svoju vlastnú identitu v interakcii s inými ľuďmi.

Bibliografia:

- ABERCROMBIE, D. (1967). *Elements of General Phonetics*. London : Oxford University Press, 1967. In: VIGO, F.: *Pragmatic Strategies in Casual Multiparty ELF Conversations*. In: *Anglistica* 16. 1 – 2, 2012. s. 147 – 163. ISSN: 2035 – 8504.
<http://anglistica.unior.it/sites/anglistica/files/08%20Vigo.pdf>
- BAKER, W. (2009). *The Cultures of English as a Lingua Franca*. (online) In: *TESOL Quarterly*, 43/4. 2009. s. 567 – 592. [citované 23. 4. 2014] Dostupné na internete :
< <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/j.1545-7249.2009.tb00187.x/abstract>>
- BERGER, P. – LUCKMAN, T. (1996). *The Social Construction of Reality. A Treatise in the Sociology of Knowledge*. (online) In: In: VIGO, F.: *Pragmatic Strategies in Casual Multiparty ELF Conversations*. In: *Anglistica* 16. 1 – 2, 2012. s. 147 – 163. ISSN: 2035 – 8504.
<http://anglistica.unior.it/sites/anglistica/files/08%20Vigo.pdf>
- COGO, A. (2009): *Accommodating difference in ELF Conversations: A study of pragmatic strategies*. In : MAURANEN, A. – RANTA, E.: *English as a Lingua Franca: Studies and Findings*. Newcastle upon Tyne : Cambridge Scholars Press, 2009. s 254-273. ISBN-10: 144381296X.
- CORDER, S. P. (1983). *Strategies of communication*. In: FAERCH, C. & KASPER, G. (Eds.). *Strategies in interlanguage communication*. London: Longman, 1983. s. 15 –19. 253 s.
- FAERCH, C. - KASPER, G. (Eds.). *Strategies in interlanguage communication*. London: Longman, 1983. 253 s.
- FIRTH, A.: In: NEWMAN, B.: *Global chatter: the reality of 'business English'*.(online) *English Today*, číslo 12, Vydanie 02,1996. s. 16-20. [citované 1. 5. 2014]Dostupné na internete:
<<http://journals.cambridge.org/action/displayAbstract?fromPage=online&aid=1447744>>
- FIRTH, A. (1996). *The discursive accomplishment of normality: On lingua franca English and conversation analysis*. (online) In: *Journal of Pragmatics* 26. 1996. s. 237 – 259. [Citované 6. 6. 2014]. Dostupné na internete:
<https://www.academia.edu/200756/The_discursive_accomplishment_of_normality_On_Conversation_Analysis_and_Lingua_Franca_English_1996_Alan_Firth>
- GNUTZMANN, C. 2000. "Lingua franca". In: BZRAM, M. (ed.). 2004. *Routledge encyclopedia of language teaching and learning*. London: Routledge, 2004. 736 s. (s. 356-359). ISBN 10: 0415332869.
- HULMBAUER, C. – BOHRINGER, H. – SEIDLHOFER, B. (2008): *Introducing English as a Lingua Franca. Precursor and partner in intercultural communication:*“ In: *Synergies Europe*, číslo 3. 2008. s. 25 – 36. [citované 12. 5. 2014] Dostupné na internete:
<<http://gerflint.fr/Base/Europe3/hulmbauer.pdf>>
- JENKINS, J. (2006) : *Current Perspectives on Teaching World Englishes and English as a Lingua Franca*. (online) *Tesol Quarterly*, číslo 40/1. 2006. s. 157 – 181. [citované 1. 6. 2014] Dostupné na internete: <<http://www.rosediana.com/wp-content/uploads/2012/06/Jenkins-TQ-2006.pdf>>

- KACHRU, Y. – SMITH, L. E. (2008): *Culture, Contexts and World Englishes*. London: Routledge, 2008. 231 s. ISBN-10: 0805847332
- KONAKAHARA, M. (2012). *Reconsideration of Communication Strategies from an English as a Lingua Franca Perspective*. (online) [citované 10. 6. 2014]. Dostupné na internete: <http://dspace.wul.waseda.ac.jp/dspace/bitstream/2065/37451/1/KyoikugakuKenkyukaKiyobetsu_20_1_Konakahara.pdf>
- LAVER, J. – HUTCHENSON, S. (1972): *Communication in Face to Face Interaction*. Harmondsworth. Penguin Books, 1972. In: VIGO, F.: *Pragmatic Strategies in Casual Multiparty ELF Conversations*. In: *Anglistica* 16. 1 – 2, 2012. s. 147 – 163. ISSN: 2035 – 8504. [citované 1. 6. 2014] Dostupné na internete: <<http://anglistica.unior.it/sites/anglistica/files/08%20Vigo.pdf>>
- LLAMZON, T. A. (1983). *Essential Features of New Varieties of English*. In: KACHRU, B. – KACHRU, Y. – NELSON, C. (2009). *The Handbook of World Englishes*. Oxford: Blackwell Publishing, 2009. ISBN 978-1-4051-1185-0. 590 s.
- McARTHUR, T. (1998): *The English Languages*. 1. vyd. Cambridge: Cambridge University Press, 1998. 247 s. ISBN 0 521 48582 7.
- PICKERING, L. (2007). “Some Implications of Emerging Research in EIL.” (online). [Citované 7. 5. 2014]. Dostupné na internete: <<http://www.ita-is.org/seattle07/2022LP.pdf>>
- PRODROMOU, L. (2007). *Is ELF a variety of English? A critical discussion of 'English as a lingua franca' (ELF) as both a novel phenomenon and in relation to ELT methodology*. *English Today* 90, 23(2), 47-53. [citovane 1. 5. 2014]. Dostupne na internete: <<http://journals.cambridge.org/action/displayIssue?jid=ENG&volumeId=23&issueId=02#>>
- SEIDLHOFER, B. (2010): *Giving VOICE to English as a Lingua Franca*. In: Facchinetti et.al (eds.): *From International to Local English – and Back Again*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2010. 268 s. ISBN 978-3-0351-0062-4.
- TANNEN, D. (1990). *You Just Don't understand: Women and Men in Conversation*. (online) In: VIGO, F. (2012): *Pragmatic Strategies in Casual Multiparty ELF Conversations*. online In: *Anglistica* 16. 1 – 2, 2012. s. 147 – 163. ISSN: 2035 – 8504. [citovane]. Dostupne na internete <<http://anglistica.unior.it/sites/anglistica/files/08%20Vigo.pdf>>
- VIGO, F. 2012: *Pragmatic Strategies in Casual Multiparty ELF Conversations*. online In: *Anglistica* 16. 1 – 2, 2012. s. 147 – 163. ISSN: 2035 – 8504. [citovane]. Dostupne na internete <<http://anglistica.unior.it/sites/anglistica/files/08%20Vigo.pdf>>
- WAGNER, J. – FIRTH, A. (1997). *Communication strategies at work*. In: KASPER, G. & KELLERMAN, E. (Eds.): *Communication strategies: Psycholinguistic and sociolinguistic perspectives*. London: Longman, 1997. s. 323 – 344. 398 s. ISBN 978-0-582-10017-6.
- WIDDOWSON, H. G. 1994.: “The ownership of English”. *Online TESOL Quarterly*. Číslo 28/2, 1994. s. 377-389. [citované 1.6.2014] Dostupné na internete: <http://engres.ied.edu.hk/academicWriting/EiL_reader/theOwnershipOfEnglish_H-G-Widdowson.pdf>

Resumé

This article pays attention to pragmatics in the context of English as a lingua franca. We put emphasis on an importance of pragmatics and its role in an interaction in English as a lingua franca. It provides an overview of recent empirical studies conducted on the process of communication through English. According to the recent discussions on the ELF, we try to investigate and describe some strategies used in ELF interaction which are usually used to make conversation successful despite the occurrence of grammatical infelicities and pronunciation variants.